

איזה הוא חכם? מסכת אבות פרק ד' משנה א'

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

הסודות להצלחה שלך

www.yoursuccesstoolbox.com

תוכן העניינים

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א 3

מסכת אבות ד א' 3

ברכת הרב וסיום 10

בס"ד

איזה הוא חכם? מסכת אבות פרק ד' משנה א'

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

- **שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א**
- **מסכת אבות ד א'**

בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר:

אֵיזֶהוּ חָכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיט, צט): "מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי, כִּי עֵדְוֹתֶיךָ שִׂיחָה לִי". אֵיזֶהוּ גִּבּוֹר? הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טז, לב): "טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר, וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר". אֵיזֶהוּ עָשִׁיר? הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכח, ב): "יְגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכֵל אַשְׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ". "אַשְׁרֶיךָ", בָּעוֹלָם הַזֶּה; "וְטוֹב לָךְ", לָעוֹלָם הַבָּא. אֵיזֶהוּ מְכֻבָּד? הַמְכַבֵּד אֶת הַבְּרִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל א ב, ל): "כִּי מְכַבְּדַי אֲכַבֵּד, וּבֹזַי יֵקָלּוּ":

*ש: **איזהו חכם ומהם מאפייניו**?* ת: על פי דברי בן זומא, "איזה הוא חכם הלמד מכל אדם". חכם הוא אדם שמתייגע ללמוד תורה, מקדיש לכך את כוחותיו ומוכן ללכת לשמוע דברי תורה גם למקומות ולזמנים שקשים לו. כדי להשיג דברי תורה מתוקים הוא לומד ממקורות רבים, כפי שדבורה אוספת צוף ממגוון פרחים לייצור דבש, בניגוד לעכביש שמפיק קורים רק מתוך עצמו. יחד עם זאת, עליו להקפיד ללמוד אך ורק מ"חכם ירא שמיים" שדומה ל"מלאך השם צבאות". בנוסף, תנאי לחכמה הוא הענווה; חכם מבין שתמיד יש מה לחדש, מכיר בכך שאינו יודע הכל ואינו מתייהר בחוכמתו.

*ש: **מדוע נקראו בן זומא ובן עזאי על שם אביהם ולא בשמם הפרטי**?* ת: הסיבה לכך היא שהם היו רווקים צעירים מתחת לגיל 20, ולכן טרם נסמכו לרבנות.

*ש: **מה חידש בן זומא לגבי מצוות זכירת יציאת מצרים**?* ת: בן זומא דייק מהפסוק "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים *כל* ימי חייך", שהמילה "כל" באה לרבות גם את הלילות. מכאן למדו שחובה להזכיר את יציאת מצרים גם בתפילת ערבית, בקריאת שמע של הלילה.

*ש: **מה אירע לארבעת החכמים שנכנסו ל"פרדס"** (עסקו בתורת הסוד הקבלית)?* ת: מתוך הארבעה שנכנסו, בן עזאי "הציץ והלך לעולמו" (נפטר), בן זומא "הציץ ונפגע" (יצא מדעתו ונפטר צעיר), אלישע בן אבויה ("אחר") כפר בעיקר, ורק רבי עקיבא היה היחיד שנכנס ויצא בשלום.



*ש: **מה גרם לאלישע בן אבויה (המכונה "אחר") לכפור בעיקר ולצאת לתרבות רעה**?* ת: אלישע כפר לאחר שעלה ל"פרדס" וראה את מלאך שר הפנים (מטטרון) יושב וכותב את זכויותיהם של ישראל. כיוון שהמלאך לא קם לכבודו כראוי לתלמיד חכם, אלישע הסיק בטעות שיש "שתי רשויות" בשמיים ושהאל אינו לבדו.

שורשי הדרדרותו נטמנו עוד בטרם החל להבין: כשאמו הייתה בהיריון ביום הכיפורים, היא הריחה בשר חזיר של כומר ונאלצו להאכיל אותה ממנו, מה שהחדיר בנפשו "ארס" של טומאה. כמו כן, אביו אמנם נשבע לחנכו לתורה לאחר שראה אש יורדת מהשמיים בברית שלו, אך עשה זאת לשם כבוד ולא מתוך יראת שמיים ("שלא לשמה").

*ש: **כיצד הדיחו חכמי ישראל את רבן גמליאל ומדוע?*** ת: בעקבות מחלוקת בין רבן גמליאל לרבי יהושע האם תפילת ערבית היא רשות או חובה, רבן גמליאל פסק שהיא חובה והעניש את רבי יהושע בכך שהורה לו לעמוד על רגליו. החכמים כעסו על התנהגותו התקיפה והחליטו להורידו מנשיאותו. הם מינו במקומו את רבי אלעזר בן עזריה כשהיה רק בן 18, ולכבוד התפקיד התרחש לו נס וזקנו הפך ללבן כדי שייראה כבן 70.

*ש: **מדוע אליהו הנביא מקפיד שלא להעיר את שלושת האבות יחד במערת המכפלה?*** ת: אליהו הנביא מעורר את אברהם, יצחק ויעקב כל אחד בנפרד (נוטל את ידיהם ומשכיבם), משום שאם הוא יעיר את שלושתם יחד והם יתפללו באותו זמן, תפילתם המשותפת תביא את המשיח לעולם לפני הזמן הראוי.

*ש: **על פי הפסוק "יָהֵב חָכְמְתָא לְחַכִּימִין", מדוע נותן הקדוש ברוך הוא חוכמה למי שכבר חכם?*** ת: לפי הנודע ביהודה, הקדוש ברוך הוא מעניק חוכמה דווקא לאדם המכיר בכך שעדיין אינו יודע הכל ומעוניין להוסיף ולשמוע דברי תורה. זאת בניגוד לאדם אשר מתייהר וחושב שהוא כבר יודע הכל ואת כל הסוגיות, ולכן נמנע מלהמשיך ללמוד.

*ש: **איזה מוסר השכל לגבי עבודת השם למד הרב הצדיק ממשל "חילופי השבויים" בין יצר הטוב ליצר הרע?*** ת: במשל סופר שרב צדיק נלקח על ידי יצר הרע ללילה אחד וראה גויים במועדונים, בתי קפה ומשחקי הימורים. הוא הבחין כי למרות שהם מפסידים את כל כספם, הם שבים וקמים פעם אחר פעם באותה

אדיקות. הרב פרץ בבכי לפנות בוקר כשהבין שרמת "מסירות הנפש" של אותם אנשים לענייני הבל עולה בהרבה על מסירותו לעבודת השם. כתוצאה מכך, הוא החל לעבוד את הקדוש ברוך הוא במסירות גדולה פי כמה, וללא מנוחה.



בן זומא (שמעון בן זומא) היה אחד מגדולי התנאים קדוש ונורא, ותלמידו של רבי עקיבא. הוא נקרא על שם אביו "בן זומא" ולא בשמו הפרטי משום שהיה רווק צעיר ועוד לא נסמך לרבנות, כיוון שהיה צעיר מתחת לגיל 20. על גדולתו וחוכמתו הרבה נאמר כי **"מי שרואה בן זומא בחלום יצפה לחוכמה**". משנפטר, **"בטלו הדרשנים**", שכן הוא היה מיוחד בכך שהיה דורש מפסוקים ומדקדק בכל פסוק ופסוק. נשמתו הייתה נשמה גדולה מאוד שכללה בתוכה 60 ריבוא (600,000) נשמות בדומה למשה רבנו, והיא הייתה משורש נשמתו של הבל. בנוסף, בן זומא היה אחד מארבעת החכמים ש**נכנסו לפרדס** (עסקו בתורת הסוד והקבלה), ושם **הציץ ונפגע** ולבסוף נפטר צעיר.

לשאלה איזהו חכם, התשובה היא: **"איזה הוא חכם הלמד מכל אדם, שנאמר מכל מלמדיי השכלתי"**.

כוונה זו מתבארת במספר דרכים: **יגיעה והתמדה**: חכם הוא אדם אשר **מתיגע ללמוד תורה בכל יכלתו**. הוא מוכן ללכת אפילו למקומות או בזמנים שקשה לו ללכת אליהם, ובלבד שיוכל לשמוע עוד ועוד דברי תורה. **חיפוש תמידי אחר חידושים**: אדם שגם לאחר שלמד אינו מסתפק בכך; הוא חוזר ושומע אפילו את אותם הדברים מחכם אחר, מתוך הבנה ש"אין בית מדרש בלי חידוש" **ותמיד ניתן לשמוע דבר נוסף. **לימוד מיראי שמיים**: למרות ההוראה ללמוד מכל אדם, הלימוד צריך להיעשות מ**חכם ירא שמיים** ולא מסתם אדם. מורה ההלכה צריך להיות אדם הדומה ל**"מלאך השם צבאות"** כדי שיבקשו תורה מפיו. * **ענווה בלימוד**:** אדם חכם הוא מי שאינו מתיהר בחוכמתו. במקום לומר "אני מכיר את כל הסוגיה הזאת", הוא מסכים להכיר בכך שיש דברים שאינו יודע ומעדיף ללכת לשמוע מתוך תקווה ללמוד דבר חדש שלא ידע קודם לכן.

סיפור רבן גמליאל, רבי יהושע ומינוי רבי אלעזר בן עזריה:** רבי יהושע שאל את הנשיא רבן גמליאל אם תפילת ערבית היא רשות או חובה, ורבן גמליאל פסק שהיא חובה והורה לרבי יהושע לעמוד על רגליו במשך זמן רב כעונש על שחלק עליו בעבר. חכמי ישראל כעסו על התנהגותו התקיפה של רבן גמליאל, החליטו להורידו מנשיאותו לאחר השיעור, וחיפשו מחליף. הם מינו במקומו את רבי אלעזר בן עזריה, שהיה רק בן 18. למרות גילו הצעיר, אשתו שכנעה אותו לקבל את התפקיד כיוון שכדאי לקבל מתנה כזו גם אם לזמן קצר, ובבוקר קרה לו נס וזקנו הפך לבן כדי שייראה כבן 70.

סיפור ארבעה שנכנסו לפרדס:** ארבעה חכמים נכנסו ל"פרדס", כלומר עסקו בתורת הסוד ובחקירות של העולמות העליונים: רבי עקיבא, בן זומא, בן עזאי ואלישע בן אבויה ("אחר"). לפני כניסתם, רבי עקיבא הזהיר אותם שכאשר יגיעו למקום של אבני שיש טהור, שלא יטעו ויאמרו "מים מים". כתוצאה מהכניסה לסודות אלו, בן עזאי "הציץ והלך לעולמו", בן זומא הציץ ויצא מדעתו (נפגע) ולבסוף נפטר צעיר, אלישע אחר כפר בעיקר, ורק רבי עקיבא היה זה שיצא בשלום.



סיפור אלישע אחר והמלאך מטטרון:** כאשר אלישע אחר עלה לעולמות העליונים (בישיבה של מטה), הוא ראה את מלאך שר הפנים, מטטרון, יושב וכותב את זכויותיהם של ישראל. כיוון שהמלאך לא קם לכבודו כנהוג, ועקב דברים נוספים שראה, אלישע הגיע למסקנה שגויה וקבע כי יש "שתי רשויות" בשמיים (כפר באל אחד) ויצא לתרבות רעה. בשל העובדה שהמלאך מטטרון הכשיל את אלישע, הוא נענש בבית דין של מעלה וקיבל 60 מכות של אש הנקראות "שיתין פולסא דנורא".

סיפור אליהו הנביא, האבות הקדושים ורבי חייא: יום אחד איחר אליהו הנביא להגיע לישיבה של רבנו הקדוש, והסביר לו שהסיבה לכך היא שבכל יום הוא נכנס למערת המכפלה כדי להעיר את האבות. הוא צריך ליטול את ידיו של אברהם, לחכות שיתפלל ולהשכיב אותו, ולאחר מכן לעשות זאת בנפרד גם ליצחק וליעקב. אליהו הסביר שאם הוא יעיר את שלושתם יחד והם יתפללו יחדיו, הם יביאו את המשיח לפני הזמן. משמע זאת רבנו הקדוש, הוא גזר תענית וביקש מרבי חייא ושני בניו (יהודה וחזקיה) לשמש כחזנים, מאחר שכוחם בתפילה דמה לכוחם של האבות. כאשר החלו להתפלל ואמרו "מוריד הגשם", מיד ירד גשם, אך לפני

שהספיקו להגיד "מחיה מתים", הופיע אליהו הנביא מחופש לדוב של אש, בלבל את תפילתם, ומנע מהם להביא את המשיח מוקדם מדי.

מהן הסיבות שהפכו את אלישע בן אבויה ל"אחר"? יום אחד הלך אלישע בשבת לאישה גויה, וכדי להוכיח לה שהוא כבר אינו רב ושינה את דרכיו, הוא עקר צנון מהאדמה תוך כדי חילול שבת. מיד כשהיא ראתה זאת היא קראה "שמע מינה אחר הוא", ומאותו רגע דבק בו השם "אחר". הידרדרותו מיוחסת לשני אירועים שהתרחשו עוד בטרם החל להבין: האחד, ביום הכיפורים אמו ההריונית הריחה בשר חזיר שצלה כומר, נתקפה בתשוקה אליו ונאלצו לתת לה לטעום מהבשר, מה שהחדיר בנפשו ארס של עבודה זרה וטומאה. השני, בלילה שלפני הברית שלו ישבו גדולי החכמים ולמדו תורה בהתלהבות רבה עד שאש ירדה מהשמיים. אביו אבויה ראה את הכבוד הרב שיש בלימוד התורה ונשבע לחנך את בנו ללמוד תורה, אך עשה זאת למען הכבוד (שלא לשמה) ולא מתוך יראת שמיים, מה שהשפיע עליו להפוך לכופר.

✦ ✦ ✦

****סיפור רבי אלימלך מליז'נסק והשכן עובד הפרוות:** רבי אלימלך מליז'נסק היה נוהג לקום בכל חצות הלילה כדי ללמוד תורה. היה לו שכן שגם שמו היה אלימלך (מלך), אשר עסק בתפירת פרוות דובים, ואשתו הייתה נוהגת לצעוק עליו בכל לילה "מלך מלך קום לעבודה!". רבי אלימלך הצדיק היה שומע את הצעקות הללו ולוקח אותן באופן אישי כמסר מן השמיים המעורר גם אותו לקום ולעבוד את הקדוש ברוך הוא.**

****משל יצר הטוב ויצר הרע אודות הצדיק והגויים:** יצר הטוב ויצר הרע עשו ביניהם "עסקת חילופי שבויים" ללילה אחד, במסגרתה הלווה יצר הטוב רב צדיק אחד לידיו של יצר הרע. יצר הרע לקח את הרב למסע בין בתי קפה, מועדוני ריקודים ואולמות ביליארד של גויים. הרב ראה שם כיצד אנשים משחקים, רוקדים ומפסידים את כל כספם, אך למרות העייפות וההפסדים הם קמים וחוזרים לשחק מתוך "מסירות נפש" מוחלטת להבל. כשחזר הרב לביתו לפנות בוקר הוא פרץ בבכי ואמר לאשתו שעד עכשיו הוא חשב שהוא עובד את ה', אבל גילה שאינו עובד את האל אפילו באחוז אחד ממידת המסירות שבה אותם רשעים עובדים את יצר הרע. מאותו רגע החל הרב לעבוד את ה' במסירות גדולה אף יותר, ללא שינה וללא מנוחה.**

רשימות



הסודות להצלחה שלך

לתת, לאהוב, לצמוח

www.yoursuccesstoolbox.com

סרקו לאתר

לכל החוברות באתר